

Олена Гончаренко

кандидат педагогічних наук, доцент
старший викладач кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності
СумДПУ імені А.С.Макаренка
м. Суми

Тетяна Качан

студентка
СумДПУ імені А.С.Макаренка
м. Суми

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

У статті розглядаються умови ефективності застосування інновацій у соціальній роботі з людьми похилого віку. Схарактеризовано технології, які найбільше спрямовані на самоактивізацію літніх людей в університетах третього віку. Визначено форми та методи, що доцільно застосовувати для активізації способу життя людей похилого віку.

Ключові слова: *люди похилого віку, інновації, технології, інноваційні методи, університет третього віку.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах громадяни похилого віку формують стійкий попит на соціальні послуги. У найближчому майбутньому він буде зростати. Тож процес надання допомоги літнім людям повинен носити інноваційний і творчий характер, оскільки пов'язаний з постійним пошуком більш ефективних та економічних способів використання ресурсів літньої людини, її фізичного та інтелектуального потенціалу. Маємо на увазі необхідність вивчення інноваційних методів соціальної роботи для організації практичної соціальної роботи з людьми похилого віку.

Мета статті – висвітлити практичні особливості інноваційних методів роботи з людьми похилого віку.

Виклад основного матеріалу. Застосування нових технологій соціального обслуговування громадян похилого віку отримує все більшого поширення у зв'язку з встановленням єдиного морально-етичного стандарту ставлення до людини, заснованому на повазі до

неї. Завдяки активній політиці у галузі соціального обслуговування людей похилого віку, сьогодні створюються основи для ініціативних дій і використання нових соціальних технологій, в тому числі перевірених на досвіді інших країн, для прискорення розвитку та підвищення ефективності діяльності установ соціального обслуговування. Чітко формулюється і стає загальним надбанням базовий принцип сучасного соціального обслуговування – орієнтація на індивідуальну оцінку потреб клієнта, більш досконалий механізм надання соціальних послуг на основі індивідуальних планів, участь самих клієнтів у плануванні діяльності соціальних служб.

Упровадження перспективного напрямку соціальної роботи, яким є надання соціальних послуг літнім людям, передбачає створення умов для можливостей застосування інновацій у соціальних закладах державного та недержавного підпорядкування, в закладах вищої освіти, закладах підвищення кваліфікації тощо [1, с. 49].

Серед умов, які мають підвищити ефективність впровадження інновацій в соціальну роботу з людьми похилого віку, варто відзначити такі:

- створення освітнього простору через організацію «Університетів третього віку» у державних соціальних закладах, громадських організаціях, державних закладах освіти, приватних закладах вищої освіти;

- формування готовності до здійснення інноваційної професійної діяльності у керівників закладів соціального та освітнього спрямування, громадських організацій, соціальних працівників, майбутніх соціальних працівників;

- створення мультидисциплінарної моделі і розробка технології співпраці соціальних закладів, закладів вищої освіти і громадських організацій з надання інноваційних соціальних послуг людям похилого віку.

Соціальна робота з людьми похилого віку має здійснюватись за такими напрямками: допомога у подоланні кризи віку; допомога у позитивному осмисленні і прийнятті життєвого шляху. За змістом – це можуть бути заняття спрямовані на підвищення самооцінки, підвищення рівня самоприйняття і покращення загального емоційного настрою тощо [6, с. 54].

Останнім часом набувають популярності та є досить затребуваними такі технології роботи з літніми людьми, як

організація університетів третього віку, шкіл психологічної стійкості, шкіл безпеки осіб похилого віку. Наприклад, в університетах третього віку літні особи навчаються на різних факультетах – правової грамотності, інформаційних технологій, психології, творчого розвитку, іноземних мов тощо, по закінченні чого слухач отримує диплом. Школи психологічної стійкості осіб похилого віку призначені для стимулювання їх до роботи над собою, збереження власної психіки, протистояння старечій деменції, зниження конфліктності у спілкуванні з оточуючими, корекції рівня тривожності та інших значимих компонентів психології похилого віку [2, с. 32]. У школі безпеки осіб похилого віку вони дізнаються, як протидіяти маніпуляціям, не стати жертвою шахраїв, вивчають ергономіку житла тощо.

Активне використання технологій, спрямованих на когнітивну сферу особи похилого віку, є гострою вимогою часу та відповідає найважливішому завданню формування моделі активної вікового періоду старості. Практично у кожному місті та районі функціонують територіальні центри соціального обслуговування, які опікуються непрацездатними громадянами і спрямовані на підтримку їх життєвої реалізації та соціальної активності. Для цього у них функціонують відділення соціальної допомоги вдома, соціально-побутової реабілітації, гуманітарної і суспільної благодійної допомоги, організації харчування, денного перебування, медично-соціальної реабілітації, стаціонарне відділення для постійного або тимчасового проживання, спеціальні житлові будинки для самотніх непрацездатних громадян, лікувально-оздоровчі комплекси, лікувально-виробничі майстерні, спеціальні цехи, дільниці, підсобні сільські господарства, у тому числі на госпрозрахунковій основі, дієтичні їдальні тощо [4, с. 109].

Інновації у соціальній роботі з людьми похилого віку тут базуються, у першу чергу, на зміні старої патронажної позиції соціальних служб і переході до стратегії партнерства з клієнтом, що спирається на його особистісні ресурси, спонукає до активних соціальних дій з поліпшення життя. Серед різноманіття технологій соціальної роботи з літніми людьми на різних етапах старіння можна виділити ряд тих, які найбільшим чином спрямовані на самоактивізацію літніх людей та зростання їх адаптивного потенціалу.

У багатьох територіальних центрах України функціонують гуртки з пошиття, ліплення, термопластики, виготовлення поробок з різних матеріалів, працюють спортивні програми, театри ляльок тощо, які дають змогу літнім людям відчувати себе потрібними і виявити свою майстерність.

Однією з найпопулярніших на сьогодні форм активізації способу життя людей похилого віку як в зарубіжних країнах, так і в Україні, є клубна робота. Літній людині, відвідувачу такого клубу, надається можливість виявити свої знання і вміння, поділитися власним досвідом, пізнати щось нове. Така клубна робота розвивається у соціально-педагогічних, соціально-психологічних, соціокультурному і правовому напрямках. Вона може здійснюватися як при соціальних службах, так і за місцем проживання, колишньої роботи, при закладах культури, громадських організаціях [3].

Однією з тем, що викликає найбільшу зацікавленість у людей літнього віку, є здоров'я, тому до змісту освітніх програм у територіальних центрах уводяться лекції з усіх аспектів медицини, ознайомлення з поняттям психосоматичного здоров'я, навчання прийомам нетрадиційної, народної медицини і навичкам психосоматичної регуляції. Підтримувати психічне здоров'я у цьому віці допомагають вправи з тренування мисленневих та мнемічних процесів. А такі методи як аутогенне тренування або йогівські практики навчають літніх людей перебувати у стані рівноваги, спокійно реагувати на життєві негаразди [5, с. 93].

Висновки. Упровадження інноваційних технологій і методів роботи, розроблення програм та проєктів не лише впливає на залучення літніх людей до активного громадського життя, а й впливає на збереження здоров'я і якість соціального обслуговування громадян. Соціальна значимість використання різних підходів полягає у залученні людей похилого віку до громадського життя, збереження ними впевненості у собі, у протидії соціальній ізоляції і самотності.

Список використаних джерел

1. Інновації у соціальних службах: навч.-метод. посіб. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Грига І.М. та ін. Київ: Університетське видавництво «Пульсари», 2002. 162 с.
2. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи: навч. посібн. 2-ге вид., доп. і випр. Київ: МАУП, 2003. 168 с.

3. Нестерова Г.Ф., Лебедева С.С., Васильев С.В. Социальная работа с пожилыми и инвалидами. М., 2009. С. 62-65.
4. Психология старости: учебное пособие для психологических, медицинских факультетов и факультетов социальной работы / наук. ред. Д.Я. Райгородский. Самара: БАХРАХ-М, 2004. 735 с.
5. Савельчук І.Б. Інноваційні методи соціальної роботи з людьми похилого віку: специфіка та особливості впровадження. URL: file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B0%D0%BD%D1%8F/Downloads/molv_2015_2(4)_26.pdf
6. Холостова Е. И. Социальная работа с пожилыми людьми: учебное пособие. Москва, 2009. 296 с.

Олена Гончаренко

кандидат педагогічних наук, доцент
старший викладач кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності
СумДПУ імені А.С. Макаренка
м. Суми

Ірина Коцур,

студентка
СумДПУ імені А.С. Макаренка
м. Суми

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ЯК ФОРМА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВИПУСКНИКАМИ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті автори розкривають необхідність соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, зокрема через здійснення соціального супроводу. Дано визначення поняттю «соціальний супровід», його мета та завдання щодо роботи з цією категорією дітей. Висвітлено хто здійснює соціальний супровід, тобто заклади, фахівці та треті сторони. Визначено особливості та алгоритм соціального супроводу з випускниками інтернатних закладів (підготовчий, безпосередньої реалізації, підсумковий).

Ключові слова: соціальний супровід, інтернатні заклади, випускники інтернатних закладів, алгоритм соціального супроводу.